

ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE TAEKWONDO HAKEMLERİNİN TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Murat TEKİN, Özden TAŞĞIN

*Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,
Karaman*

Bilgehan BAYDİL

Kastamonu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kastamonu

Özet

Bu çalışmanın amacı; çeşitli değişkenlere göre Taekwondo hakemlerinin tükenmişlik düzeylerini belirleyebilmek.

Araştırmanın evrenini; Antalya-Side de yapılan Taekwondo Antrenör ve Hakem Gelişim Seminerine katılan 137'si erkek 63'ü bayan toplam 200 Taekwondo hakemi oluşturmaktadır. İlk olarak araştırmanın amacına ilişkin mevcut bilgiler; literatürün taranmasıyla sistematik bir şekilde verilmiştir. Böylece konu hakkında teorik bir çerçeve oluşturulmuştur. İkinci olarak araştırmanın amacına ulaşmak için Toplam 22 maddeden oluşan ve tükenmişliği üç boyutta değerlendiren 9 maddeden oluşan "Emotional Exhaustion" (EE) ile ifade edilen duygusal tükenme alt ölçeği, İkincisi 5 maddeden oluşan "Depersonalization" (DP) olarak ifade edilen duyarsızlaşma alt ölçeği, üçüncüsü ise 8 maddeden oluşan "Personal Accomplishment" (PA) ile ifade edilen kişisel başarı alt ölçeklerini oluşturan Maslach ve Jackson (1981), tarafından geliştirilen Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach Burnout Inventory) kullanılarak tesadüfi örneklem yoluyla Taekwondo hakemlerine uygulanmıştır.

Ayrıca; cinsiyet, eğitim değişkenlerine göre Taekwondo hakemlerinin Tükenmişlik düzeylerini belirleyebilmek için t testi, yaş değişkenine göre de One-Way Anova testi kullanılarak manidarlık (P) 0,05 alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS (Statistical package for social sciences) paket programı kullanılmış ve ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) Duygusal tükenme 0.83, Duyarsızlaşma 0.72, Kişisel başarı 0.71 bulunmuştur.

Bu çalışmanın sonucunda; cinsiyet değişkenine göre hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri ve duyarsızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yokken, kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Eğitim durumu ve yaş değişkenine göre de hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri, duyarsızlık düzeyleri ve kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Anahtar kelimeler: Taekwondo, Hakem, Tükenmişlik

DETERMINATION OF BURNOUT LEVELS OF TAEKWANDO REFEREES FOR DIFFERENT VARIABLES

Abstract

Aim of this study; to determine the burnout levels of Taekwondo referees based on different variables. The universe of research; covers 200 Taekwondo referees who are 137 males and 63 females they follow the development seminar of Taekwondo Trainer and Referee in Antalya-Side.

At the first step, existing knowledge related with the aim of this research was given systematically based on literature study. Hence, a theoretical framework was set up. At the second step, in order to reach the aim of this study, the sub scales includes 22 articles, which are 9 articles focused on "Emotional Exhaustion" shortened as EE are subscales for evaluating of exhaustion on three dimensions, the second 5 articles focused on "Depersonalization" shortened as DP are subscales for insensitiveness or depersonalization, and thirdly the last 8 articles focused on "Personal Accomplishment" shortened as PA are subscales of personalistic achievement, had been randomly applied to by using of Maslach's Burnout Inventory method created by Maslach and Jackson (1981). in data analysis, descriptive statistics were used.

Additionally, t- test was applied in order to determine the level of burnout of Taekwondo referees based on sex, and educational variables, One Way Anova test was used for age variable, and (P) 0,05 significance was found. In evaluation of data and finding the calculated values, Statistical Package for Social Sciences SPSS programming was used and the scale's reliability coefficient (Cronbach Alpha) was found as 0,83 for Emotional burnout, as 0,72 for Depersonalization, and as 0,71 for Personal Accomplishment.

As a result of this study; while there is no significant difference on the level of Emotional burnout of referees and also on their level of depersonalization based on sex, but there is a meaningful difference on the level of Personal Accomplishment of the referees. There is no significant difference on Emotional burnout levels, on Depersonalization levels and on Personal accomplishment levels of referees based on age variable and education level.

Key words: Taekwondo, Referee, Burnout

1. GİRİŞ

Günümüz insanı, yaşamın her alanında kendini hissettiren zorlamalarla dolu bir dünyayla karşı karşıyadır. Bu zorlamalar bireyin dengesini bozarak, bir taraftan yaşamın devamı için gerekli olan enerjiyi açığa çıkarırken, diğer taraftan tüm enerjisini yok edebilmekte ve bireyi çaresiz, savunmasız, güçsüz bırakabilmektedir (1).

Tükenmişlik, fiziksel hastalıklarla karakterize olan, değişmeden kalan, işe ilişkin stresin kronik bir periyodundan sonra, ruhsal ve fiziksel enerji azalması durumu için kullanılan bir terimdir. İlk kez Freudenberg (1974), (2). tarafından ortaya konan tükenmişlik kavramı daha sonra Maslach ve Jackson (1986), (3). tarafından tanımlanmış, genellikle insanlarla çalışan ve insanlara yardım etmeyi amaçlayan mesleklerde

görüldüğü kabul edilmiştir.

Sözlük tanımında tükenmişlik; enerji, güç ve kaynaklar üzerindeki aşırı taleplerden dolayı başarısız olmak, yavaş yavaş yıpranmak ya da yorulmaktır (4).

Pines ve Maslach tükenmişliği olumsuz benlik kavramı, olumsuz iş tutumları , hastalara ilgi ve duygu kaybının gelişmesini kapsayan fiziksel ve emosyonel tükenme olarak tanımlamışlardır (1).

Maslach ve Jackson tükenmişlik sendromunun işe ilişkin tanımını yaparken, duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı eksikliğine ilişkin duyguları kapsayan üç kategori ortaya koymuşlardır. Duygusal tükenme; çalışanların duygusal yönden kendilerini aşırı yıpranmış hissetmeleri gibi duygulardaki artış, duyarsızlaşma; başkalarına karşı olumsuz ve alaycı tutumları, kişisel başarı eksikliği; kişinin kendini olumsuz değerlendirmesi olarak ifade edilmektedir (3).

Cherniss tükenmişliği, aşırı stres ve doyumsuzluğa tepki olarak kişinin kendini psikolojik olarak işinden geri çekmesi olarak özetler. İş stresine yanıt olarak motivasyonel, duygusal, tutumsal ve davranışsal değişiklikleri oluşturan tüm olguların bileşkesine eşdeğer bir baskı olduğunu ve baskının geçici bir yorgunluk ve zorlanma olmadığını kabul eder (1).

Tükenmişliği Etkileyen Değişkenler

Tükenmişlik deneyimi; insanlarla yoğun biçimde yüz yüze ilişkide bulunan meslek gruplarında incelenmektedir. Bu meslek grupları hemşirelik, hekimlik, fizyoterapistler, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanlığı, diş hekimleri, polisler, yöneticilerdir.

Tükenmişliği etkileyen değişkenlerin başlıcaları meslek, yaş, cinsiyet, medeni durum, meslekte çalışma süresi, çalışma şekli, çalışma süresidir (5).

Demografik değişkenlerin yanı sıra günlük çalışma süresi içinde karşılaşılan hizmet verilen grubun nitelikleri ile tükenmişlik yaşanmasına etken olan örgütsel ve çevresel faktörler ise meslektaş desteğinin olmaması, performans değerlendirme, sistemindeki düzensizlikler, kararlara katılamama, otonominin olmayışı, iş ortamının fiziksel özellikleri, iletişim eksikliği, denetimin olmayışı ya da düzensiz olması durumları bu özelliklerdir (6).

Son yıllarda iş koşullarına ek olarak kişilik özellikleri, kişinin stres yaratan durumlara bakışı ve onlarla baş etme yöntemlerine bağlı olarak tükenme düzeylerinin, benzer streslerle karşılaşılsa bile, bireysel ayrılıklar gösterdiği öne sürülmektedir (7).

Tükenmişliği Önleme Yolları

Bireyin kendi gücü, meslektaşlarının, ailenin, arkadaşlarının, yöneticilerinin desteği ve rehberliği ile bu süreç durdurulabilir ya da gerçek bir değişim sağlanabilir (8).

Çalışanların baş etme becerilerinin geliştirilmesi, politik, idari meslekler arası işbirliği, ekip çalışması ve bireysel gelişim düzeylerinde alınacak önlemlere bağlıdır. Siyasi liderlerden, örgütlerdeki hiyerarşik düzeni daha dikkatli gözden geçirmeleri ve yetersizlikleri çözmeleri beklenir.

Tükenmişlikle baş etmede, bireyin sorumluluklarının sınırlarını çizmesi çok önemlidir. Müşterilerin ve kurumun sorunları ne olursa olsun birey yalnızca kendi eylemlerinden sorumludur (9).

2. YÖNTEM

Araştırmanın Amacı:

Çeşitli değişkenlere göre Taekwondo hakemlerinin tükenmişlik düzeylerini belirleyebilmek.

Evren ve Örneklem:

Araştırmanın evrenini; Antalya-Side de yapılan Taekwondo Antrenör ve Hakem Gelişim Seminerine katılan Taekwondo hakemi oluşturmaktadır

Araştırmanın örneklemini; Antalya-Side de yapılan Taekwondo Antrenör ve Hakem Gelişim Seminerine katılan 137'si erkek 63'ü bayan toplam 200 Taekwondo hakemi oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması:

İlk olarak araştırmanın amacına ilişkin mevcut bilgiler, literatürün taranmasıyla sistematik bir şekilde verilmiştir. Böylece konu hakkında teorik bir çerçeve oluşturulmuştur. İkinci olarak araştırmanın amacına ulaşmak için Toplam 22 maddeden oluşan ve tükenmişliği üç boyutta değerlendiren 9 maddeden oluşan "Emotional Exhaustion" (EE) ile ifade edilen duygusal tükenme alt ölçeği, İkincisi 5 maddeden oluşan "Depersonalization" (DP) olarak ifade edilen duyarsızlaşma alt ölçeği, üçüncüsü ise 8 maddeden oluşan "Personal Accomplishment" (PA) ile ifade edilen kişisel başarı alt ölçeklerini oluşturan Maslach ve Jackson (1981), (10). tarafından geliştirilen Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach Burnout Inventory) kullanılarak tesadüfî örneklem yoluyla Taekwondo hakemlerine uygulanmıştır.

Verilerin Analizi:

Verilerin çözümlenmesinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Ayrıca; cinsiyet ve eğitim değişkenlerine göre Taekwondo hakemlerinin Tükenmişlik düzeylerini belirleyebilmek için *t* testi, yaş değişkenine göre de One-Way Anova testi kullanılarak manidarlık (P) 0,05 alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS (Statistical package for social sciences) paket programı kullanılmış ve ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) Duygusal tükenme 0.83,

Duyarsızlaşma 0.72, Kişisel başarı 0.71 bulunmuştur.

3. BULGULAR

Cinsiyet değişkenine göre hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri tablo:1’de, duyarsızlık düzeyleri tablo:2’de kişisel başarı düzeyleri tablo:3’de eğitim durumu değişkenine göre hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri tablo:4’de, duyarsızlık düzeyleri tablo:5’te kişisel başarı düzeyleri tablo:6’da, yaş durumu değişkenine göre hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri tablo:7’de, duyarsızlık düzeyleri tablo:8’de kişisel başarı düzeyleri tablo:9’da verilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet Değişkenine Göre Hakemlerin Duygusal Tükenmişlik Düzeylerinin t Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Erkek	137	13,8394	3,9765	-0,598	0,255
Bayan	63	13,9206	4,2247		

Tablo 1’de görüldüğü gibi; cinsiyet değişkenine göre hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeylerinin t testi karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t = -0,598$ $P=0,255 > 0.05$].

Tablo 2. Cinsiyet Değişkenine Göre Hakemlerin Duyarsızlık Düzeylerinin t Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Erkek	137	7,6861	3,1594	0,898	0,062
Bayan	63	6,9841	3,2153		

Tablo 2’de görüldüğü gibi; cinsiyet değişkenine göre hakemlerin duyarsızlık düzeylerinin t testi karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre hakemlerin duyarsızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t = 0,898$ $P=0,062 > 0.05$].

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Hakemlerin Kişisel Başarı Düzeylerinin t Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Erkek	137	15,6715	3,1439	2,836	0,000
Bayan	63	14,4603	2,9503		

Tablo 3’de görüldüğü gibi; cinsiyet değişkenine göre hakemlerin kişisel başarı

düzeylerinin t testi karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre hakemlerin kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$t=2,836$ $P=0,000<0,05$]. Ortalama değerlere baktığımızda; erkek hakemlerin kişisel başarı düzeylerinin ortalaması ($\bar{X}=15,6715$) iken bayan hakemlerin kişisel başarı düzeylerinin ortalaması ($\bar{X}=14,4603$) dür.

Tablo 4. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Hakemlerin Duygusal Tükenmişlik Düzeylerinin t Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Lise	97	14,2474	4,0027	0,592	0,240
Üniversite	103	13,5049	4,0726		

Tablo 4’de görüldüğü gibi; eğitim durumu değişkenine göre; hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeylerinin t testi karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; eğitim durumu değişkenine göre; hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t=0,592$ $p=0,240>0,05$].

Tablo 5. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Hakemlerin Duyarsızlık Düzeylerinin t Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Lise	97	7,4227	3,0783	-0,774	0,121
Üniversite	103	7,5049	3,2985		

Tablo 5’de görüldüğü gibi; eğitim durumu değişkenine göre hakemlerin duyarsızlık düzeylerinin t testi karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; hakemlerin duyarsızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t=0,592$ $p=0,240>0,05$].

Tablo 6. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Hakemlerin Kişisel Başarı Düzeylerinin t Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Lise	97	15,2474	3,2533	-0,380	0,448
Üniversite	103	15,3301	3,0208		

Tablo 6’da görüldüğü gibi; eğitim durumu değişkenine göre hakemlerin kişisel başarı düzeylerinin t testi karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; eğitim durumu değişkenine göre hakemlerin kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t=-0,380$ $p=0,448>0,05$].

Tablo 7. Yaş Değişkenine Göre Hakemlerin Duygusal Tükenmişlik Düzeylerinin One-Way Anova Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P
21-32 yaş arasında olan	Gruplar arası	45,772	2	22,886	0,106	0,899
33-44 yaş arasında olan						
45-55 yaş arasında olan	Grup içi	3211,583	197	16,302		

Tablo 7’de görüldüğü gibi; yaş değişkenine göre hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeylerinin One-Way Anova testi karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; yaş değişkenine göre hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$F=0,106$ $p=0,899 >0,05$].

Tablo 8. Yaş Değişkenine Göre Hakemlerin Duyarsızlık Düzeylerinin One-Way Anova Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P
21-32 yaş arasında olan	Gruplar arası	6,994	2	3,497	0,132	0,876
33-44 yaş arasında olan						
45-55 yaş arasında olan	Grup içi	2012,761	197	10,217		

Tablo 8’de görüldüğü gibi; yaş değişkenine göre hakemlerin duyarsızlık düzeylerinin One-Way Anova testi karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; yaş değişkenine göre hakemlerin duyarsızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$F=0,132$ $p=0,876 >0,05$].

Tablo 9. Yaş Değişkenine Göre Hakemlerin Kişisel Başarı Düzeylerinin One-Way Anova Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P
21-32 yaş arasında olan	Gruplar arası	102,140	2	51,070	1,774	0,172
33-44 yaş arasında olan						
45-55 yaş arasında olan	Grup içi	1845,040	197	9,366		

Tablo 9’da görüldüğü gibi; yaş değişkenine göre hakemlerin kişisel başarı düzeylerinin One-Way Anova testi karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; yaş değişkenine göre hakemlerin kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$F=1,774$ $p=0,172 > 0,05$].

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma da; çeşitli değişkenlere göre Taekwondo hakemlerinin tükenmişlik düzeylerini belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmayla ulaşılan sonuçlar ve üzerinde yapılan açıklamalar aşağıda sunulmuştur.

Cinsiyet değişkenine göre; hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$P=0,255 > 0,05$]. Bu sonuca göre; cinsiyet değişkeninin hakemlerin duygusal kaynaklarının tükenmesini ve enerjilerinin azalmasını etkilemediği görülmüştür. Yaptığımız bu çalışmanın sonucu Örmən (1993)’in (11)., Maslach ve Jackson (1985)’in (12)., Johnson (1989)’un (13)., Ensari ve Tuzcuoğlu (1996)’nın (14)., Sucuoğlu ve Kuloğlu (1996)’nın (15). ve Altıntaş (1997)’in (16). yaptığı çalışmayla paralellik göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine göre; hakemlerin duyarsızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$P=0,062 > 0,05$]. Bu sonuca göre; cinsiyet değişkeninin hakemlerin duyarsızlık düzeylerini etkilemediği görülmüştür. Yaptığımız bu çalışmanın sonucu; Kavla (1998)’nın (1)., Dolunay (2002)’in (17)., Cemaloğlu ve Erdemoğlu (2007)’nın (18)., Demircioğlu ve Arkadaşları (2007)’nın (19). ve Tatlıcı ve Kırimoğlu (2008)’nin (20). yaptığı çalışmayla paralellik göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine göre; hakemlerin kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$P=0,000 < 0,05$]. Ortalama değerlere baktığımızda; erkek hakemlerin kişisel başarı düzeylerinin ortalaması ($\bar{X}=15,6715$) iken bayan hakemlerin kişisel başarı düzeylerinin ortalaması ($\bar{X}=14,4603$) dür. Buda bize erkek hakemlerin kişisel başarı düzeyleri bayan hakemlere göre yüksek çıkmıştır. Kişisel başarı düze-

yindeki eksiklik kişinin kendini olumsuz değerlendirme eğiliminden kaynaklanmaktadır. Çalışan, işinde başarısız olduğu düşüncesiyle tatminsizlik duymaktadır. Yaptığımız bu çalışmanın sonucu; Seğmenli (2001)'nin (21)., Barut ve Kalkan (2002)'nin (22)., Hendry (2001)'nin (23)., Ergin (1992)'in (5)., Gençay (2007)'in (24). ve Avşaroğlu ve Arkadaşları (2005)'nin (25). çalışmalarıyla paralellik göstermektedir.

Eğitim durumu değişkenine göre; hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$P=0,240>0,05$]. Hakemlerin eğitim durumunun, duygusal tükenmişlik yani çalışanların örgütsel ve kişisel yöndeki beklentilerini etkilemediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yaptığımız bu çalışmanın sonucu ise; Yerlikaya (2000)'nin (26)., Tuğrul ve Çelik (2002)'in (27). ve Demir ve Arkadaşları (2006)'nin (28). çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Eğitim durumu değişkenine göre; hakemlerin duyarsızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$P=0,240>0,05$]. Bu sonuca göre; eğitim durumunun hakemlerin duyarsızlık düzeylerini etkilemediği görülmüştür. Yaptığımız bu çalışmanın sonucu; Pepe ve Arkadaşları (2006)'nin (29). yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir.

Eğitim durumu değişkenine göre; hakemlerin kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$P=0,448>0,05$]. Hakemlerin alana yeterince hakim olmadıkları için kendilerini eksik hissedip başarısızlık duygusuna kapılmaları yaşanabilecek önemli sorunlardan biri gibi düşünülmesine rağmen durumun bu şekilde çıkmaması bu bireylerin alana hakim olmadıkları ve ne yapacaklarını yeterince bilmedikleri için beklentileri düşük olduğundan yaptıklarını yeterli sayıp, kendilerini başarılı olarak algılamış olabilecekleri şeklinde yorumlanabilir. Bu çalışmanın sonucu; Taşğın (2004)'in (30)., Seğmenli (2001)'nin (21). ve Izgar (2000)'in (31). çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Yaş değişkenine göre; hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$P=0,899>0,05$]. Bu sonuç; yaş değişkeninin hakemlerin duygusal kaynaklarını etkilemediğini göstermektedir. Bu çalışmanın sonucu; Baysal (1995)'in (32). ve Koustelios (2001)'un (33). çalışmasıyla paralellik gösterirken, Borthwick (1982)'in (34)., Farber (1984)'in (35)., Hendry (2001)'nin (23). ve Zabel ve Zabel (1981)'in (36). çalışmalarıyla paralellik göstermemektedir. Paralellik göstermemesinin nedeni; seçilen örneklem gruplarının iletişim ve etkileşim düzeylerinin farklı olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Yaş değişkenine göre; hakemlerin duyarsızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$P=0,876>0,05$]. Duyarsızlaşma çevresi, işini kontrol edememesi, çalışanların bir olumsuz olay karşısında kendini çaresiz hissetmesi ve bu durumla başa etmesi olarak yorumlanmaktadır. Yaşın hakemlerin duyarsızlık düzeylerini etkilemediği görülmektedir. Bu çalışmanın sonucu; Çam (1989)'in (37)., Kitapçioğlu (2000)'nin (38). ve Akçemete ve Arkadaşları (2001)'nin (39). çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Yaş değişkenine göre; hakemlerin kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$P=0,172 > 0,05$]. Kişi kendini çaresiz ve olayları kontrol edilemez hissettiğinde kendi yeteneklerini sorgulamaya başlamaktadır. Yaşın hakemlerin kişisel başarı düzeylerini etkilemediği görülmektedir. Bu çalışmanın sonucu ise; Kıtırcıoğlu (2000)'nin (38), Özbek ve Girgin (1993)'in (40). ve Seğmenli (2001)'nin (21). çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Genel bir sonuca varacak olursak; cinsiyet değişkenine göre hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri ve duyarsızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yokken, kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Eğitim durumu ve yaş değişkenine göre de hakemlerin duygusal tükenmişlik düzeyleri, duyarsızlık düzeyleri ve kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Dünyada giderek daha fazla araştırılan ve çözüm bulunmaya çalışılan bu konu ile ilgili ülkemizde yapılan araştırma sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Hakemliği olumsuz yönde etkileyen tükenmişlikle ilişkili olan faktörlerin araştırılması ve bu faktörlere yönelik önlemler alınması hakemlik mesleğinin niteliğinin artırılması açısından son derece önemlidir. Bu nedenle bu alanda yapılan çalışmaların artırılmasına ihtiyaç vardır.

5. KAYNAKLAR

1. Kavla, İ. (1998). *Hemşirelerde İş Doyumu İle Tükenmişlik İlişkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İzmir.
2. Freudenberger, N.,D. (1974). Staff Burnout. 1. Of Social Issue,30.
3. Maslach, C., Jackson, S.,E., (1986). *Maslach Burnout Inventory Manual*. (2.Ed.), Palo Alto,CA: Consulting Psychologists Press.
4. Çokluk, Ö. (2000). *Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar*. (Editör: Cevat Elma, Kamile Demir), Anı Yayıncılık, Ankara.
5. Ergin C.(1992), *Doktor Ve Hemşirelerde Tükenmişlik Ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması*. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayını, R.Bayraktar, İ. Dağ (Editörler), 143-154, Ankara, 1992.
6. Molassiotis, A., Haberman, M. (1996). *Evaluation of Burnout and Job Satisfaction in Marrw Transplant Nurses*. Cancer Nursing, V:19,N:5.
7. Aslan, H. (1996). Tıpta Uzmanlık Öğrencisi Hekimlerde Tükenme Düzeyleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt: 7,S:1.
8. Demir, A. (1995). *Hemşirelerin Tükenmişlik Düzeyleri ve Tükenmişliği Etkileyen Faktörler*. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Sivas.
9. Uslu, M. (1999). *Resmi Eğitim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Uzmanlarının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Danışmanların Denetim Odağı ve Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Konya.

10. Maslach, C. , Jackson S. E. (1981). “The Measurement of Experienced Burnout”. *Journal of Occupational Behavior*. 2, 99-113.
11. Örmən, U. (1993). *Tükenmişlik Duygusu ve Yöneticiler Üzerine Bir Uygulama*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
12. Maslach, C. , S.E. Jackson (1985). The Role Of Sex And Family Variables İn Burnout. *Sex Roles*, 12, 7-8, 837-851.
13. Johnson, T. (1989). A Study Of Full-Time Faculty Burnout At Evergreen Valley College. *Eric Ed home 308905*.
14. Ensari,H. , Tuzcuoğlu, S (1996). *Marmara Üniversitesine Bağlı Fakültelerde Görev Yapan Yönetici ve Öğretim Elemanlarının Meslekten Yılgınlıklarında (Burnout) Kişilik Özelliklerinin Rolü*. II. Ulusal Eğitim Bilimleri Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, 18-20 Eylül 1996, İstanbul.
15. Sucuoğlu, B. , Kuloğlu, N(1996). Özürlü Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişliğin Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*.10, 36, 44-60.
16. Altıntaş,E. (1997). *Teknik Öğretmenin Tükenmişlik Düzeyini Etkileyen Bazı Faktörler ve Yordayıcı Değişkenler*. Eskişehir, 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, (10-12 Eylül 1997).
17. Dolunay, A. B. (2002). Keçiören İlçesi Genel Liseler ve Teknik-Ticaret-Meslek Liselerinde Görevli Öğretmenlerde Tükenmişlik Durumu Araştırması. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 51-62.
18. Cemaloğlu N, Erdemoğlu Ş. D. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2) 465-484 Kastamonu 2007
19. Dericioğulları A B., Konak Ş., Arslan E ve Öztürk B.(2007). Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik Düzeyleri, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(5), 2007.
20. Tatılıcı M, Kırımoglu H.(2008). Atletizm Antrenörlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* Cilt 2, Sayı 1,2008.
21. Seğmenli, S. (2001). *Rehber Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
22. Barut, Y., Kalkan, M. (2002). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2002) 65-77.
23. Hendry, K.L. (2001). *Burnout And Self- Reported Vocal Health Among Music Teachers And Other Educators*. New York: Columbia University Teachers College. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
24. Gemçay, Ö. A. (2007). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Ekim 2007 Cilt:15 No:2 S:765-780.
25. Avşaroğlu, S., Deniz, E. M., ve Kahraman, A. (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu Ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 115-129.

26. Yerlikaya, A. (2000). *Köy ve Şehirde Çalışan Sınıf Öğretmenlerinde Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
27. Tuğrul, B., Çelik, E. (2002). Normal Çocuklarla Çalışan Anaoklu Öğretmenlerinde Tükenmişlik, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Yıl (2002)(2) Sayı:12.
28. Demir, H., Bezci, Ş., Arslan, F. ve Bozdam, A. (2006). *Çeşitli Değişkenlere Göre Taekwondo Antrenörlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 3-5 Kasım 2006 Muğla Üniversitesi.
29. Pepe, H., Uslu, M., Avşaroğlu, S., Balcı, Ş.S ve Özdemir, M. (2006). *Türk Güreş Hakemlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ve Yaşam Doyumu arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 3-5 Kasım 2006 Muğla Üniversitesi.
30. Taşğın, Ö. (2004). Gençlik Spor Genel Müdürlüğü Merkez Taşra Örgütü Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İş Doyumu Üzerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, Temmuz V:3,N:3. Konya.
31. Izgar, H. (2000). *Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyleri, Nedenleri ve Bazı Etken Faktörlere Göre İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
32. Baysal, A. (1995). *Lise ve Dengi Okul Öğretmenlerinde Meslekte Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
33. Koustelios, A. (2001). *Burnout Among Greek Sport Centre Employees*. Sport Management Review, 4.
34. Borthwick, P. (1982). *Teacher Burnout: A Study Of Professional And Personal Variables*. Paper Presented At The Annual Meeting Of The American Association Of Colleges For Teacher Education (Houston, TX, February, 1982).
35. Farber, B.A. (1984). Stress And Burnout In Suburban Teachers. *Journal Of Educational Research*, 77, 6, 325-331.
36. Zabel, R.H. , Zabel, M.K. (1981). *Factors Involved In Burn-Out Among Teachers Of Emotionally Disturbed And Other Types Of Exceptional Children*. Paper Presented At The Annual International Convention Of The Council For Exceptional Children (59th, New York, NY, April, 1981, Session A-12).
37. Çam, O. (1989). *Hemşirelerde Tükenmişlik Sendromunun Araştırılması*. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
38. Kitapçıoğlu, G. (2000). *Bornova Sağlık Grup Başkanlığı Bölgesinde Görev Yapan Ebeledrin İş Güçlüğü Faktörlerinin Belirlenmesi ve İş Doyumu, Tükenmişlik, Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi*. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilimsal Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, İzmir.
39. Akçamete, G., Kaner, S. ve Sucuoğlu, B. (2001). *Öğretmenlerde Tükenmişlik ve İş Doyumu ve Kişilik*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
40. Özbek, K., Girgin, G. (1993). Sağlık Bakanlığı İl Teşkilatında Çalışan Pratisyen Hekimlerde Tükenmişlik Sendromunun Araştırılması. *Ruh Sağlığı Bülteni*, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Ruh Sağlığı Daire Başkanlığı, Ankara.